

SLOA R&D 2011-2013

**Samenvattende rapportage primair, voortgezet en
beroeps onderwijs**

Ontwikkelingen en opbrengsten op hoofdlijnen

Inhoud

	Pagina
1 Inleiding	3
2 Landelijke Pedagogische Centra SLOA-R&D-projecten	5
3 Voorbeelden SLOA-R&D-projecten Taal en rekenen in de vakken Begaafdheidsprofiel scholen VO De rol van de schoolleider in een academische school VO	6
4 SLOA activiteiten van Cito uitgevoerd in 2011- 2013 Algemeen en psychometrie Primair onderwijs Voortgezet onderwijs Voortgezet speciaal onderwijs Doorlopende leerlijnen	7
5 Projecten Vrijval SLOA PO-Raad en VO-raad Inleiding Projecten PO-Raad 2012 en 2013 Opbrengsten Onderzoekende houding Monitoring en overkoepelend onderzoek Projecten VO-raad Schoolspecifieke opbrengsten Opbrengsten ten behoeve van de hele VO-sector Aanvullend onderzoek 'De professionele leercultuur in de school'	10
6 SLOA activiteiten SLO 2011 2012 2013	14
7 SLOA activiteiten Cinop	19
8 Budgettair kader 2011-2012 2012-2013 2013-2014	20

1 Inleiding

Doelen van SLOA-activiteiten

Het beschikbare budget werd met de volgende doelen bij instellingen ingezet:

- het sectoraal ondersteunen van scholen van primair- en voortgezet onderwijs en beroeps- en volwasseneneducatie bij de invoering van onderwijsbeleid: innovatie activiteiten (alle instellingen). De ondersteunende instellingen werkten samen met het veld aan het vernieuwen van het onderwijs;
- het via maatwerk ondersteunen van scholen primair- en voortgezet onderwijs en beroeps- en volwasseneneducatie;
- kortlopend veldonderzoek (LPC), het afhandelen van veldaanvragen (SLO) en leerplanontwikkeling (SLO en CINOP);
- het in stand houden van bepaalde landelijke onderwijsvoorzieningen: examenproductie (CITO), het Kenniscentrum Leermiddelen (KCL) – voorheen bekend als Nationaal Informatiecentrum Leermiddelen (NICL) – (bij SLO) en Humanistische Vormingsonderwijs (HVO) (bij APS);
- advisering aan de minister en de sectoren po, vo en mbo over onderwijsinnovaties en het in stand houden van bij de instellingen opgebouwde expertise en kennis: Denktankactiviteiten (LPC en CINOP), Ontwikkeling (SLO) en het Expertisecentrum (CITO). De subsidie voor deze activiteiten is erop gericht, door middel van onderzoek, pilots en verkenningen, relevante maatschappelijke ontwikkelingen te vertalen naar de onderwijspraktijk. Veel activiteiten worden samen met scholen primair- en voortgezet onderwijs of instellingen ontwikkeld;
- ten slotte zijn er nog enkele reguliere activiteiten, te weten de uitvoering van het beleid ten aanzien van Hoogbegaafden en Olympiades.

Met ingang van 1 januari 2008 waren de budgetten voor innovatie en denktank samengevoegd tot één budget voor R&D-activiteiten. Bij de R&D-activiteiten staat de verbinding van de wetenschap met de onderwijspraktijk centraal. De R&D activiteiten van de LPC zijn met het per 1 januari 2014 ingaan van de nieuwe wet SLOA volledig afgebouwd in de jaren 2011-2013. In 2013 is daarom ook extra aandacht gegeven aan de borging van de opbrengsten van de projecten als opmaat naar de start van het Nationaal Regieorgaan voor Onderwijsonderzoek (NRO).

Werkwijze

Voor de subsidiëring van SLOA-activiteiten werd jaarlijks een vaste procedure gevolgd.

De SLOA-cyclus begon met de Hoofdlijnenbrief van het ministerie van OCW. Hierin stonden de prioriteiten voor de onderwijsondersteunende activiteiten voor twee kalenderjaren, met het accent op het eerste jaar.

De minister van OCW stelde jaarlijks voor 1 april de Hoofdlijnenbrief vast.

Tijdens de voorbereiding van de Hoofdlijnenbrief vond overleg plaats met de betrokken instellingen, alsmede met derden zoals PO-raad, VO-raad, MBO-raad en COLO. Op basis van de Hoofdlijnenbrief dienden de instellingen subsidieaanvragen in. Deze bestonden uit een algemeen beleidsplan en een activiteitenoverzicht, waarin onder meer de samenhang tussen activiteiten en de afstemming met derden

en wijze van evalueren werd beschreven. Het departement gaf hierop, voor 1 oktober, de beschikkingen af.

Sinds 2008 is er gewerkt aan de verbetering van de kwaliteit van praktijkgericht onderwijsonderzoek (R&D). Om dat te bewerkstelligen is er vanaf dat jaar gebruik gemaakt van wetenschappelijke referenten bij de beoordeling van de projectaanvragen. Zij beoordeelden de voorgestelde methodiek en adviseerden en beoordeelden de link naar het wetenschappelijk onderzoek

Per 1 januari van het jaar daarop startten de activiteiten. Tijdens het uitvoeringsjaar was er regelmatig overleg tussen de ambtenaren, instellingen en eventuele derden over de voortgang van de activiteiten. Tussentijds dienden de instellingen twee tussenrapportages (rond 15 september en 15 december) in over de inhoudelijke en financiële stand van zaken per project. De instellingen legden verantwoording af voor de bestede middelen, door middel van een controleprotocol. De instellingen dienden na afloop van een uitvoeringsjaar hiervoor een eindrapportage in, met een activiteitenverslag en financiële verantwoording, voorzien van een accountantsverklaring. Na goedkeuring van de verantwoording werden de verleende subsidies definitief vastgesteld en afgerekend.

Opbouw van het verslag

Hoofdstuk 1 is een inleidend hoofdstuk waar de uitgangspunten en karakteristieken van de Wet SLOA in worden weergegeven.

In Hoofdstuk 2 tot en met 6 wordt gekeken naar de uitvoer van de projecten onder de Wet SLOA door de verschillende SLOA instellingen in de jaren 2011-2013.

Het verslag gaat vergezeld van een globaal overzicht van de beschikbare rijksbegrotingsmiddelen gedurende de verslagperiode. Dit overzicht van de middelen is te vinden in hoofdstuk 7. Het verslag is met medewerking van de instellingen tot stand gekomen.

2 Landelijke Pedagogische Centra

Vanaf 2008 geldt een convenant tussen het Ministerie van OCW, de beide sectorraden PO en VO en de Landelijke Pedagogische Centra (LPC) waarin de programmering en de uitvoering van de zogenaamde R&D-functie geregeld is die vallen onder de wet SLOA. Vanaf dat moment is sprake van SLOA-R&D-projecten of -onderzoeken die een antwoord willen geven op een onderzoekbare vraag uit de schoolpraktijk en/of uit de beleidscontext.

SLOA-R&D-projecten

Voor alle SLOA-R&D-projecten geldt dat:

- wetenschappelijke kennis het vertrekpunt is;
- (pilot)scholen zowel betrokken zijn bij de vraagarticulatie, het onderzoek als de ontwikkeling;
- dit leidt tot voor de schoolpraktijk bruikbare opbrengsten die kosteloos beschikbaar zijn voor het scholenveld.

Vanaf de start van de SLOA-R&D-projecten hebben zich twee belangrijke ontwikkelingen voorgedaan met betrekking tot:

1 *Versterking van de kwaliteit van de projecten.*

Zowel van de kant van de opdrachtgever (ministerie van OCW), als van de kant van de centra is krachtig ingezet op kwalitatief sterk praktijkgericht onderzoek. Vanuit het ministerie zijn wetenschappelijke referenten ingezet om zowel de onderzoeksvraag als de latere projectplannen op kwaliteit te toetsen. Binnen de instellingen is de onderzoeksexpertise versterkt en zijn met universiteiten en hogescholen nauwe banden ontstaan. Voor vrijwel elk SLOA/R&D-project geldt dat er enerzijds met zowel scholen voor PO en/of VO wordt samengewerkt en anderzijds met één of meer wetenschappelijke instellingen.

2 *Verspreiding van kennis.*

Sinds 2008 is gewerkt aan het beter zichtbaar maken en verspreiden van de resultaten van de projecten op LPC-niveau. De jaarlijkse landelijke Oogstconferentie (in 2013, in samenwerking met de sectorraden onder de naam 'Kennissparade') en de gezamenlijke website www.onderwijsinontwikkeling.nl zijn daar voorbeelden van. Deze gezamenlijke website zal nog beschikbaar zijn tot 1 juli 2014. Daarna blijven resultaten nog te downloaden via de eigen websites van de instituten.

Daarnaast worden per project (of cluster van projecten) en instelling (werk)conferenties en bijeenkomsten georganiseerd, instrumenten beschikbaar gesteld en publicaties en nieuwsbrieven uitgegeven. Dit alles om de opbrengsten te verspreiden en gebruik van de resultaten te bevorderen. De ervaring leert dat vooral deze laatste vorm van verspreiding tot een meer gericht bereiken van de doelgroep leidt.

3 *Afbouw R&D activiteiten*

De R&D activiteiten van de LPC zijn met het per 1 januari 2014 ingaan van de nieuwe wet SLOA volledig afgebouwd. De vrijgekomen middelen worden vanaf 2014 door het NRO uitgezet voor praktijkgericht onderzoek. De LPC en CINOP komen hier, naast andere partijen, voor in aanmerking. Tijdens het laatste jaar SLOA-R&D heeft een goede overdracht plaatsgevonden van de LPC en haar werkwijze in SLOA-R&D naar NRO. NRO heeft met name kunnen putten uit de ervaringen met en de werkwijze van het – in het kader van de reguliere SLOA – door de LPC aangestuurde kortlopend onderwijsonderzoek. Het NRO heeft ook kunnen putten uit de overgangprojecten van de LPC die

tot doel hadden de met publieke opgebouwde kennis te behouden. Over de conclusies uit deze overgangprojecten heeft meermaals overleg plaatsgevonden tussen de LPC, het NRO en OCW om deze kennis te borgen.

Het voert in het kader van deze rapportage te ver om op alle opbrengsten, activiteiten en producten in te gaan. Een groot deel van de projecten sluit nauw aan bij de Kwaliteitsagenda's voor PO en VO, bij de Bestuursakkoorden voor PO en VO en bij belangrijke ontwikkelingen R&D in en voor scholen. Bij wijze van voorbeeld worden hieronder drie projecten kort weergegeven die te maken hebben met het realiseren van deze agenda's en akkoorden.

3 Voorbeelden SLOA-R&D-projecten

Taal en rekenen in de vakken

Sinds de invoering van de referentieniveaus taal en rekenen in 2010 is er op vo-scholen hernieuwde aandacht voor taal en rekenen. Veel VO-scholen zijn zoekende naar passende aanpakken en strategieën om taal en rekenen vorm te geven en te organiseren. In dit project is op een tiental scholen door middel van interviews en diepgaande gesprekken met diverse betrokkenen binnen de school in kaart gebracht wat scholen doen aan taal en rekenen. De nadruk lag op het verzamelen, beschrijven en analyseren van schoolpraktijken over het structureel en school-breed aandacht geven aan taal en rekenen in de verschillende vakken.

Daarnaast zijn twee grootschalige vragenlijstonderzoeken uitgevoerd (voor taal en rekenen, met elk een respons van ruim 300 scholen) om ook kwantitatieve informatie te verzamelen over wat VO-scholen doen aan taal en rekenen.

De resultaten van de verschillende onderdelen van het project zijn gepresenteerd en bediscussieerd met een expertgroep van wetenschappers, opleiders en docenten. Op deze wijze zijn de opbrengsten getoetst aan bestaande kennis en praktijken en onderbouwd door theorie. Er is ook samengewerkt en afgestemd met Cito, SLO en het Steunpunt taal en rekenen VO.

De opbrengsten zijn vervolgens op een website bij elkaar gezet en zo toegankelijk gemaakt voor alle geïnteresseerde scholen: www.beleidtaalenrekenen.nl.

Via deze website zijn en worden ook de opbrengsten uit andere SLOA-R&D-projecten over taal en rekenen gepubliceerd en beschikbaar gesteld: boeken lezen in vmbo, schrijfvaardigheden ontwikkelen en toetsen, taalvaardigheden ontwikkelen met jonge kinderen, excellent rekenen, rekenstress meten en begrijpen, succesvol rekenen en toetsen in vmbo-bb.

Begaafdheidsprofiel scholen VO

Dit project richt zich op de totstandkoming van een landelijk dekkend netwerk van scholen voor voortgezet onderwijs die hoogbegaafde leerlingen effectief bedienen.

Opbrengst van het project is onder andere de oprichting van de Vereniging Begaafdheidsprofiel scholen. Deze vereniging heeft een gedragscode voor de scholen opgesteld en inmiddels zijn 25 scholen (na visitatie) gecertificeerd en hebben 13 scholen de aspirant-status. Door de Rijksuniversiteit Groningen wordt tevens een effectmeting op de scholen uitgevoerd.

Daarnaast is de zogenaamde BPS-academie opgericht, waarin de profielscholen elkaar en aan nieuwe/andere scholen scholing geven op het gebied van hoogbegaafdheid, zo nodig met ondersteuning van externe deskundigen. Zo komt de opgebouwde knowhow ten goede aan bestaande en nieuwe docenten, coördinatoren, en schoolleiders.

De landelijke conferenties van de Vereniging Begaafdheidsprofiel scholen trekken jaarlijks meer dan 300 deelnemers, leden en niet-leden. Inmiddels is de vereniging ook opengesteld voor scholen voor PO.

De rol van de schoolleider in een academische school VO

Dit onderzoek sluit aan bij Actieplan Leraar 2020, gericht op de versterking van de professionaliteit van de leraar en de schoolleider en bij de 'Regeling verdiepingsslag academische opleidingsschool' en de 'Regeling verdiepingsslag verankering fase academische opleidingsschool 2012-2016'.

Acht scholen deden mee, die deel uitmaakten van vier samenwerkingsverbanden academische scholen, verspreid over het land. Ook de Universiteit van Amsterdam, de Interdisciplinaire lerarenopleiding (ILO) en de Hogeschool van Amsterdam hebben in interviews geparticipeerd; verder is afgestemd met de VO-raad. Het resultaat is inzicht in de verschillende aspecten die het realiseren van een onderzoekende cultuur voor de schoolleiding behelst, zoals bijvoorbeeld visieontwikkeling (inbedding in beleid), attitudeontwikkeling bij leraren stimuleren, collectief leren en reflectieve dialoog en de organisatorische randvoorwaarden scheppen.

Dit onderzoek maakt zichtbaar dat er verschillende manieren zijn waarop de leiding van een school hiermee gewenst resultaat kan behalen en dat het proces nooit 'af' is. Dat is een uitdaging waar de school(leiding) zich van bewust moet zijn. Leerpunten en dilemma's zijn zichtbaar geworden. Het geheel is te lezen in de publicatie 'Leiderschap in een onderzoekende school. Met portretten van acht scholen voor voortgezet onderwijs', waarin acht school-portretten zijn opgenomen die zichtbaar maken dat vanuit verschillende invalshoeken kan worden gewerkt aan de totstandkoming van een onderzoeksklimaat op school. De portretten vormen voorbeelden en inspiratiebronnen voor schoolleiders die een onderzoekende school willen zijn of worden.

Uit de workshops die tot nu toe zijn gehouden blijkt er veel belangstelling voor de resultaten van dit onderzoek te zijn. De VO-raad is al bezig om vervolgotrajecten hierbij te organiseren.

4 SLOA activiteiten van Cito uitgevoerd in 2011- 2013

Algemeen en psychometrie

Cito maakt vooral toetsen en centrale examens ten behoeve van het onderwijs. In de verslagperiode 2011-2013 was er veel publieke waardering voor deze producten. Dat is mede een gevolg van de aandacht voor de verantwoording van de onderwijsinspanningen. Die kwaliteit van de centrale examens stijgt door de groeiende invloed van het onderliggend psychometrisch onderzoek dat in het kader van de SLOA is uitgevoerd. Bij wetenschappelijke bijeenkomsten en ook door het publiceren van onderzoeksresultaten op internet zoals bij het jaarlijkse Examenverslag en Toetswijzer worden de toetsresultaten van de leerlingen besproken en geanalyseerd. Bij bijeenkomsten en in publicaties worden de gebruikte werkwijzen om deze resultaten op een psychometrisch onderbouwde wijze vast te stellen, besproken met vakgenoten psychometrici en didactici. Dat geeft een verbeteringsimpuls voor de evaluatie-instrumenten.

Primair onderwijs

Bij de ontwikkeling van toetsen voor het primair onderwijs worden vooral veel werkzaamheden uitgevoerd in onderbouwend onderzoek naar de ontwikkelingen van lezen en rekenen bij met name die kinderen met beperkingen bij het leren. Door ontwikkelingen in het kader van passend onderwijs en de wet kwaliteit (v)so ,zijn onderzoeken uitgezet om voor deze leerlingen aangepaste toetsen te ontwikkelen in taal en rekenen. De toetsen worden zodanig aangepast dat leerlingen die speciale aandacht behoeven in het cluster 1 en cluster 2 en de zorgleerlingen in het reguliere basisonderwijs optimaal gevolgd kunnen worden terwijl vergelijking met de leerlingen in het reguliere basisonderwijs mogelijk blijft. Voor het SBO en SO is gestart met een indicatieve vervolgmeting om de opbrengsten van het onderwijs in kaart te brengen. Daarnaast wordt gewerkt om de systematiek voor opbrengstanalyses ook voor SO en SBO-scholen beschikbaar te maken.

Er is gestart met de voorbereiding van de implementatie van de centrale eindtoets primair onderwijs. Deze centrale eindtoets wordt gebaseerd op de bestaande Citotoets voor het basisonderwijs. Daarnaast is een verkenning uitgevoerd naar een digitale adaptieve centrale eindtoets primair onderwijs.

Bij het peilingsonderzoek (PPON) van het primair onderwijs is gekeken naar de staat van de kennis en vaardigheden bij de leerlingen bij rekenen-wiskunde, Nederlandse taal (lezen en woordenschat), sociale competenties, burgerschap, morele ontwikkeling en Engels. In het speciaal basisonderwijs zijn peilingen verricht van rekenen/wiskunde en Engels. Verder zijn jaarlijkse peilingen (JPON) verricht voor rekenen en taal in de jaargroepen 8 en 4 van het primair onderwijs.

Voortgezet onderwijs

Cito ontwikkelt jaarlijks voor het voortgezet onderwijs de centrale examens voor het voortgezet onderwijs onder regie van de College voor Examens (CvE). Deze examens bepalen de prestaties van de leerlingen als resultaat van hun leerproces (op school) en blijven een belangrijk instrument bij het monitoren en handhaven van de kwaliteit van de scholen voor voortgezet onderwijs. Het belang van de centrale examens om bij een kandidaat een oordeel te geven over de toelaatbaarheid tot het vervolgonderwijs zoals bij het vwo diploma voor de universiteiten, is in de verslagperiode gehandhaafd. De centrale examens groeiden mee met de vernieuwde examenprogramma's van havo en vwo.

Door middel van de standaard en extra activiteiten voor de normhandhaving blijven de eisen, die aan de kandidaten worden gesteld, stabiel. Het eerder benoemde belang voor het handhaven van de normen over de jaren heen is nog meer op de voorgrond gekomen bij de werkzaamheden als gevolg van de waargenomen stijging van de vaardigheid van de kandidaten nu de regels voor het slagen en zakken zijn aangescherpt.

Examens bij nieuwe examenprogramma's en digitale examens.

Passend bij de nieuw ontwikkelde examenprogramma's havo en vwo voor geschiedenis, economie, maatschappijwetenschappen, biologie, scheikunde, natuurkunde, wiskunde A, B en C zijn vernieuwende pilotexamens gemaakt en besproken met het veld. De pilotexamens hebben naast hun werk als toetsinstrument ook bijgedragen aan de discussies over het optimaliseren van bruikbaarheid en kwaliteit van de examenprogramma's. Cito heeft de pilotscholen ook ondersteund bij het ontwikkelen van schoolexamens nieuwe stijl.

Bij het vmbo zijn voor het vernieuwde programma aardrijkskunde voorbeeldexamens gemaakt.

De ontwikkeling van digitale centrale examens is een belangrijk speerpunt geweest. Op basis van het programma ExamenTester zijn de digitale centrale examens voor de algemene vakken BB en KB verder ontwikkeld. Daarbij wordt ook een systematiek van examens met varianten beproefd waarbij de scholen zelf de gelegenheid krijgen hun examenrooster in te richten binnen een vastgelegde periode. Hoewel technische problemen met de software het tempo van de ontwikkelingen remden, was er veel tevredenheid bij de examensecretarissen. Op vijf scholen na hebben in de verslagperiode alle 500 vmbo-

BB-scholen gebruik gemaakt van de digitale examens. Bij de KB scholen liep dit percentage op naar ruim 80 procent ook al hadden de scholen de keuze wel of niet gebruik te maken van de digitale examens. Helaas moesten de examens bij de kunstvakken havo, vwo en vmbo GT waarbij beeld en geluid een grote rol spelen een stap terug doen in de ontwikkeling naar een digitaal examen als gevolg van technische problemen.

Voortgezet speciaal onderwijs

Voor het VSO werkt Cito samen met scholen aan de ontwikkeling van leerlingvolgsystemen voor de uitstroomprofielen dagbesteding, arbeid en diplomagericht. Voor het uitstroomprofiel dagbesteding wordt gewerkt aan functionele digitale toetsen in combinatie met praktijktoetsen in de contexten wonen en vrije tijd. Voor het uitstroomprofiel arbeidsmarktgericht werkt Cito aan een adaptief volgsysteem waarin taal en rekenkennis in worden getoetst in combinatie met praktijktoetsen. Voor het uitstroomprofiel diplomagericht wordt gewerkt aan een adaptieve instaptoets. Voor blinde/slechtzienden en dove/slechthorenden wordt bepaald op welke manier deze volgsystemen ook voor hen beschikbaar komen. Om de eerste opbrengsten van het onderwijs in kaart te brengen wordt gewerkt aan een indicatieve nulmeting op basis van de proefonderzoeken. Daarnaast wordt er voor het VSO gewerkt aan een volgsysteem leren-leren om de ontwikkeling van leerlingen te volgen hoe in nieuwe situaties beschikbare vaardigheden worden opgepakt.

Doorlopende leerlijnen

De digitale rekentoetsen voortgezet onderwijs en de centraal ontwikkelde examens taal en rekenen voor het middelbaar beroepsonderwijs zijn verder doorontwikkeld. Er is veel tijd gestoken in het overleg met de stakeholders om de juiste formule voor de vorm en de inhoud van de toetsen te vinden. Ook het vinden van de juiste moeilijkheidsgraad van de toetsen en examens aansluitend bij de vaardigheden van de kandidaten was een voortdurende bron van overleg en zorg. Ontwikkelingen voor het verbeteren van de toetsen voor kandidaten met beperkingen zoals dyslexie en dyscalculie zijn op het eind van de verslagperiode gestart.

Er is een begin gemaakt met het onderzoek naar de methodiek van tussentijdse diagnostische toetsen om de scholen voor voortgezet onderwijs gestandaardiseerde hulpmiddelen te geven bij het volgen van de ontwikkelingen bij de leerlingen op het gebied van Nederlandse en Engelse taal en rekenen/wiskunde. Internationaal

Cito heeft bijgedragen aan de metingen van PISA internationaal. Daarnaast is een nationaal eindrapport geschreven met een analyse van de resultaten.

Bij ondersteuning aan de voormalige Nederlandse Antillen op het gebied van onderwijsevaluatie, examinering en deskundigheidsbevordering zijn door Cito internationaal, in het kader van het samenwerkingsverband, activiteiten uitgevoerd als advisering over ontwikkelingen op het terrein van toetsing op de eilanden, screening van examens en aanpassing op het plaatselijk taalgebruik. Verder werden trainingen gegeven over toetsamenstelling en normering zowel aan medewerkers op de voormalige Nederlandse Antillen als aan toetsdeskundigen van andere Europese en niet-Europese landen. In het kader van kennisverspreiding en voorlichting over toetsing en examinering worden regelmatig buitenlandse bezoekers ontvangen.

5 Projecten Vrijval SLOA PO-Raad en VO-raad

Inleiding

In de periode 2009-2011 is een gedeelte van de SLOA-middelen die bestemd zijn voor onderzoek- en ontwikkelactiviteiten in het primair en voortgezet onderwijs direct aan schoolbesturen en hun scholen beschikbaar gesteld via de PO-Raad en VO-raad (als vertegenwoordigers van de sectoren primair en voortgezet onderwijs). Deze middelen staan bekend staan als de zogenaamde Vrijval SLOA-middelen of middelen sectorwerking. Ze zijn bedoeld voor het versterken van de onderzoek- en ontwikkelfunctie in de sectoren.

Voor verdeling van die middelen hebben de PO-Raad en de VO-raad een regeling ingesteld die de deelnemende besturen, schoolleiders en leerkrachten de mogelijkheid biedt om zelf verantwoordelijkheid te nemen voor hun schoolontwikkeling door een door henzelf gekozen ontwikkeling te onderbouwen en verantwoorden met behulp van praktijkgericht onderzoek. De regeling heeft daarbij vooral een aanjaagfunctie; de raden willen op die manier bijdragen aan het creëren van een cultuur in scholen waarin onderwijs, ontwikkeling en onderzoek in samenhang en vanuit de eigen verantwoordelijkheid, worden ingezet ten behoeve van de kwaliteitsontwikkeling van het onderwijs. In 2011 zijn de Vrijval SLOA-middelen voor het laatst beschikbaar gesteld. Hieronder wordt kort verslag gedaan van de opbrengsten uit de projecten die in de periode september 2011- 2013 zijn gerealiseerd vanuit de Vrijval SLOA- middelen.

Projecten PO-Raad 2012 en 2013

In 2011 is vanuit de regeling subsidie toegekend aan 13 (samenwerkende) schoolbesturen voor de uitvoering van tweearige projecten in de schooljaren 2011/2012 en 2012/2013. Deze projecten richtten zich op het versterken van de kwaliteit van het primaire proces (bijv. versterken van onderwijskwaliteit via zelfevaluatie en verbeteren van de didactiek van de schrijfvaardigheid), het aansluiten op de onderwijsbehoeften van specifieke doelgroepen en het verhogen van de pedagogische kwaliteit van de leerkracht.

Opbrengsten

De doelstelling en inrichting van de projecten is zeer divers. Wat betreft de opbrengsten hebben veel projecten (onder meer) bijgedragen aan het verbeteren van het verzamelen en analyseren van gegevens, met name op groeps- en schoolniveau. Door middel van verschillende -in de projecten ontwikkelde- hulpmiddelen, werden gegevens over het handelen van de leerkracht en de ontwikkeling van de leerling systematischer in beeld gebracht. Zo heeft een aantal projecten aan de hand van een zelfgemaakte kijkwijzer lesobservaties uitgevoerd, werd er bij andere projecten gewerkt met video-interactiebegeleiding en zijn er projecten die bijgedragen hebben aan de invoering van een zelfevaluatie- of kwaliteitskader op school- en bovenschools niveau. Daaraan gekoppeld werkte een aantal projecten aan het bieden van begeleiding en zorg op maat door middel van handelingsgericht werken. In een aantal projecten stond de ontwikkeling van de scholen meer centraal. Door het vertalen van onderzoek in praktische uitwerkingen hebben deze projecten bijgedragen aan een versnelling in de schoolontwikkeling. Op sommige scholen resulteerde dit in de ontwikkeling van (didactische) vaardigheden en competenties van leerkrachten, bijvoorbeeld op het gebied van ICT en het geven van feedback.

Onderzoekende houding

Niet alleen hebben de projecten bijgedragen aan het behalen van de door de deelnemende schoolbesturen gestelde doelen, de meeste projecten hebben ook een versterking van de onderzoekende

houding en de onderzoeksvaardigheden van de deelnemers tot gevolg gehad. De verwachting is dat deze versterkte onderzoekende houding op termijn gaat leiden tot kwaliteitsverbetering en hogere prestaties. Dit effect is bij een aantal projecten met voorzichtigheid in beeld gebracht, maar bij de meeste projecten is dit (nog) niet zichtbaar in de leerlingprestaties.

In de projecten lag de focus met name op het vergroten van het onderzoekend, reflecterend en evaluatief vermogen van leerkrachten. Dit gebeurde weliswaar vaak met behulp van externe begeleiding, maar gericht op de ontwikkeling van de onderzoekende houding in de scholen en van de teams. Ook het leidinggeven aan een onderzoekende cultuur in de school door de schoolleider is door deelname aan het project in een aantal gevallen stevig ingebed. De rol van onderzoek binnen het bestuur lijkt vooral te bestaan uit het gebruiken van (onderzoeks)gegevens voor besluitvorming en om richting te geven aan vernieuwing of verbetering.

Monitoring en overkoepelend onderzoek

Een deel van de Vrijval SLOA-middelen is ingezet voor de monitoring van de projecten en het uitvoeren van een overkoepelend onderzoek. De monitoring, uitgevoerd door een externe deskundige, had met name tot doel de voortgang van de projecten te volgen en de schoolbesturen en scholen te ondersteunen in de uitvoering van het project door samen met hen de procesgang in kaart te brengen en waar nodig bij te sturen. Doel van het overkoepelend onderzoek dat in opdracht van de PO-Raad uitgevoerd is door het Kohnstamm Instituut, was het ontsluiten van kennis uit de individuele projecten voor de onderwijssector PO als geheel. In het overkoepelend onderzoek zijn factoren en condities geïdentificeerd die de voor schoolontwikkeling benodigde onderzoekende houding van schoolbesturen, scholen en leerkrachten bevorderen. Op basis van het onderzoek blijken een positieve attitude ten opzichte van het onderwerp, deskundigheid en ervaring, leiderschap en taakverdeling, facilitering (in tijd en geld), doelgerichtheid en duidelijkheid en samenwerking belangrijke condities voor een bijdrage van onderzoek en een onderzoekende houding aan schoolontwikkeling. In het rapport van het overkoepelend onderzoek worden beknopte portretten geschetst van drie projecten die een voorbeeld zijn van een goede praktijk op het terrein van onderzoek en ontwikkeling waarbij (een aantal van deze) gunstige condities gelden.

Naast bovenstaande activiteiten is uit middelen van de PO-Raad zelf in oktober een speciale editie van podium (het digitale tijdschrift van de PO-Raad) verschenen die geheel gewijd was aan onderzoek en ontwikkeling. In deze speciale editie wordt onder meer ingegaan op de bevindingen uit het overkoepelend onderzoek en wordt één van de projecten (tevens één van de good practices in het overkoepelende onderzoek) uitgelicht.

Om de kennis uit de projecten en het overkoepelend onderzoek breder te verspreiden, organiseerde de PO-Raad, samen met de VO-raad, APC, CPS en KPC Groep op 13 november 2013 De Kennisparade. Op deze conferentie hebben diverse Vrijval SLOA 2011-projecten (en ook enkele projecten uit eerdere edities van de Vrijval-regelingen) hun opbrengsten gepresenteerd voor ongeveer 450 belangstellenden uit de onderwijspraktijk PO en VO.

Meer informatie over de projecten, de rapportage van het overkoepelend onderzoek, het monitorverslag van de projecten Vrijval SLOA 2011 en de speciale editie van podium is te vinden op de website van de PO-Raad (www.poraad.nl). Verder is van elk project een beschrijving met de opbrengsten en de daarbij horende ontwikkelde producten en instrumenten, zoals kijkwijzers, kwaliteitskaders en beoordelingsinstrumenten beschikbaar via digitale databank KNOW (KenniNetwork Onderwijspraktijk en Wetenschap) binnen Leraar24. De PO-Raad werkt samen met de VO-raad, de LPC en andere partijen aan de opbouw van deze databank die tot doel heeft om kennis en instrumenten uit wetenschappelijk en

praktijkgericht onderwijsonderzoek op een toegankelijke manier voor schoolleiders en docenten beschikbaar te stellen.

In 2014 is KNOW het onderdeel 'kennis' van Leraar24 geworden. Het NRO zal in samenwerking met anderen het verder aanvullen van nieuwe thema's en het bijhouden van reeds bestaande thema's verzorgen.

Projecten VO-raad

Op basis van goede ervaringen met de SLOA-regeling 2010 is de opzet van de SLOA-regeling 2011 niet veranderd. Vanuit de regeling 2011 konden 20 R&D projecten (in totaal 45 scholen) tot eind 2013 gesubsidieerd worden (één project koos voor één-jarige subsidie), waarbij net als in 2010 alleen het onderzoeksdeel gesubsidieerd wordt en de scholen zelf de kosten voor ontwikkelactiviteiten bekostigen. Door onvoorziene omstandigheden moesten twee R&D-projecten na een jaar stoppen. Verder liepen in 2011 ook nog 11 projecten uit de regeling 2010 door; één project was vanwege een één-jarige subsidie beëindigd.

Alle projecten uit de regelingen richtten zich op kwaliteitsverbetering van het primaire proces (onderwijs op maat, verbeteren taal- en rekenprestaties, verbeteren doorlopende leerlijn, verhogen motivatie van leerlingen, voorkomen dat school/afdeling (zeer) zwak wordt) en/of het versterken van de professionaliteit van de leraar.

Schoolspecifieke opbrengsten

Doordat de doelstellingen, onderzoeksvragen, vormgeving van de ontwikkelingen en de vormgeving van de onderzoeken in de projecten zeer divers waren, zijn ook de opbrengsten zeer divers. De projecten hebben onder andere geleid tot betere (meta)cognitieve en sociale prestaties van leerlingen, hogere leermotivatie, digitale middelen om onderwijs op maat te bieden, instrumenten om leerlingen te kunnen volgen, toename in didactische en pedagogische kennis en vaardigheden van docenten om onderwijs op maat te bieden aan leerlingen die verschillen in capaciteiten dan wel leerstijl, een reflectieve en onderzoekende houding bij docenten, kwaliteitsverbetering vanuit systematische analyse van de beschikbare data in de school en professionalisering van docenten in teamverband. Van elk project wordt de inhoud en de opbrengsten kort omschreven in één van de publicaties van het overkoepelend onderzoek (zie onderstaand). Bovendien is van elk project een onderzoeksrapport met de opbrengsten en de daarbij horende ontwikkelde producten en instrumenten, zoals kijkwijzers, evaluatieve vragenlijsten voor leerlingen en docenten, protocollen, learnerreports, stappenplannen voor maatwerkgericht handelen en games beschikbaar via digitale databank KNOW binnen Leraar24 (doelstelling van deze databank is al bij beschrijving van de PO-Raad uitgelegd). Ondanks dat niet alle projecten geleid hebben tot de beoogde opbrengsten, hebben ze doordat ze gebaseerd zijn op onderzoek, ertoe geleid dat schoolleiders en docenten een gefundeerder besluit konden nemen over voorzetten, stopzetten of aanpassen van een ontwikkeling.

Opbrengsten ten behoeve van de hele VO-sector

Om ervoor te zorgen dat de resultaten uit de schoolspecifieke projecten kennis opleveren waar alle scholen uit het VO hun voordeel mee kunnen doen, is er aan beide regelingen een overkoepelend onderzoek gekoppeld. Dit onderzoek richt zich op het opleveren van: 1) kennis op basis van onderzoeksresultaten op het gebied van 'talentontwikkeling' en 'professionalisering van leraren' die het schoolspecifieke niveau ontstijgen en 2) kennis over het proces, de condities en de opbrengsten van praktijkgericht wetenschappelijk onderzoek in scholen. Het onderzoek is uitgevoerd door prof. dr. Monique Volman (UvA), prof. dr. Jan van Driel (ICLON), dr. Femke Geijssels (UvA en Hogeschool Windesheim), drs. Wouter Schenke (Kohnstamm Instituut en Da Vinci College) en drs. Henk Sligte (Kohnstamm Instituut).

De resultaten van dit onderzoek zijn gebundeld in drie publicaties die eind januari 2014 te downloaden zijn van www.vo-raad.nl/sloa.

De publicatie “Werken op dezelfde golflengte” beschrijft het proces van samenwerking tussen scholen en onderzoekers/adviseurs. Als voorwaarden voor succesvolle samenwerking zijn afstemming van belangen, afspraken over taken in de samenwerking en een heldere communicatiestructuur van belang. Er bleken vier samenwerkingsvormen in de SLOA-projecten te onderscheiden: ‘de school stuurt’, ‘de school en onderzoeker sturen’, ‘de school en adviseur sturen’ en ‘de onderzoeker stuurt’. Elke samenwerkingsvorm wordt met een project toegelicht. Ook komen de opbrengsten van samenwerking met externen, zoals onderbouwing van een vernieuwing, professionalisering van docenten op gebied van onderzoek en creëren van een onderzoekende cultuur aan bod. Om ervoor te zorgen dat samenwerking met externen in onderzoek doorvertaald wordt naar de rest van de school is de schoolleider cruciaal. Daarom komt expliciet zijn/haar rol bij de vormgeving van een onderzoeksproject aan de orde. Naast zorgdragen voor al het ‘regelwerk’ en de benodigde faciliteiten om onderzoek in de school te kunnen doen, is directe betrokkenheid bij het project van groot belang om de resultaten van het project te versterken en verbreden en een professionele leercultuur in scholen te creëren.

De publicatie “Talenten ontwikkelen voor de toekomst” vat samen wat de projecten aan kennis, instrumenten en ‘eye-openers’ voor andere scholen hebben opgeleverd op het terrein van talentontwikkeling bij leerlingen. Zo wordt duidelijk dat scholen via systematisch monitoren van vorderingen en daarop inspelen met gerichte maatregelen op groepsniveau en individueel niveau de taal- en rekenvaardigheden van leerlingen kunnen verbeteren. Een schoolbrede aanpak is hierbij onontbeerlijk. Om maatwerk te bieden dienen klassieke differentiatie modellen geconcretiseerd te worden voor specifieke vakken en lessen en hebben docenten inzicht nodig in de verschillende leerstijlen van leerlingen, de aanpak die daarbij past en het signaleren van onderpresteren. Onderpresteerders hebben baat bij individuele begeleiding door een tutor. Instrumenten om zicht te houden op de ontwikkeling van leerlingen kunnen daarbij een belangrijke rol vervullen, maar dat is wel afhankelijk van de manier waarop ermee gewerkt wordt. De projecten laten daarom ook zien hoe de ontwikkeling en introductie van deze instrumenten gepaard ging met professionaliseringstrajecten voor docenten, waarin bijvoorbeeld intervisie en lesbezoeken worden ingezet. De vraag welke bijdrage digitale leermiddelen kunnen leveren om leerlingen te motiveren hun talenten tot ontwikkeling te brengen, leverde geen eenduidige antwoorden op. Ook wat betreft de nieuwe onderwijsconcepten voor talentontwikkeling zijn de opbrengsten diffuus. Van alle concepten konden, naast haken en ogen, wel positieve opbrengsten worden vastgesteld, zoals zelfstandiger werken, meer motivatie en betrokkenheid bij school.

De publicatie “Professionele leraren” brengt de kennis, instrumenten en ‘eye-openers’ voor andere scholen in beeld die bijgedragen hebben aan de professionele ontwikkeling van docenten in de projecten. Lesobservaties en feedback door collega’s en leerlingen blijken effectieve manieren om het lesgeefgedrag van docenten te verbeteren. Ook lijken ze bij te dragen aan inzicht in de eigen scholingsbehoefte en zorgt het voor meer betrokkenheid met elkaar en met de school. Ook het samenwerken van docenten in ontwikkelteams of professionele leergemeenschappen ten behoeve van nieuwe ontwikkelingen heeft een positief effect op de professionele ontwikkeling van docenten. In verschillende projecten was het (intervisie)gesprek over competenties en overtuigingen hetgeen dat de docentontwikkeling in gang zette. Het functioneren in een onderzoeksrol kan ook bijdragen aan de professionele ontwikkeling van docenten. Naast ondersteuning door externe onderzoekers is het van belang dat het onderzoek gekoppeld is aan een tastbare ontwikkeling in de school; dan gaat onderzoek voor docenten leven en ontstaat er draagvlak voor borging van de opbrengsten.

Ter voorbereiding op deze drie publicaties is eind december 2013 een Didactiefspecial verschenen die volledig gewijd is aan de SLOA-regeling van de VO-raad. Hierin worden een aantal projecten en het overkoepelend onderzoek uitgelicht. In het kader van brede kennisdeling is naast artikelen in tijdschriften en presentaties op conferenties door de VO-raad samen met de PO-Raad en de LPC op 13 november 2013 een slotevent: "De Kennisparade: ter lering en inspiratie" georganiseerd om het einde van de SLOA-middelen te markeren. Op ludieke en creatieve wijze presenteerden 99 SLOA-projecten hun kennis en inzichten aan ongeveer 450 aanwezigen.

Aanvullend onderzoek 'De professionele leercultuur in de school'

Aangezien het lastig is om de opgedane kennis en de onderzoekshouding van docenten en schoolleiders te verbreden in de school, onder andere door het ontbreken van een professionele leercultuur, is in de laatste fase van de SLOA-regeling nog een aanvullend onderzoek uitgevoerd om na te gaan hoe de bevindingen uit onderzoeksprojecten beter in scholen kunnen landen, hoe de onderzoekshouding van schoolleiders en docenten verbreed kan worden en hoe in samenhang daarmee een bredere betrokkenheid binnen scholen bij het inzetten van (praktijkgericht) onderzoek voor kwaliteitsverbetering van het onderwijs gerealiseerd kan worden. Dit inzicht is verkregen via consultatie met experts op het gebied van een professionele leercultuur, een veldverkenning om zicht te krijgen op knelpunten, mogelijkheden en condities voor een professionele leercultuur en een experiment op zes scholen om de onderzoekende houding te verbreden. De rapportage van de resultaten (januari 2014) levert bruikbare inzichten op voor landelijk beleid ten behoeve van onderzoekssubsidiëring en voor beleid en praktijk op schoolniveau ten behoeve van het wegwerken van drempels bij het ontwikkelen van een professionele leercultuur in scholen. Ook wordt een scan ontwikkeld waarmee scholen in kaart kunnen brengen hoe ver ze zijn in de ontwikkeling van een professionele leercultuur. De opgedane kennis zal geborgd worden binnen professionaliseringsactiviteiten van de VO-academie.

6 SLO

Rapportage op hoofdlijnen uitvoering SLOA-activiteiten SLO

2011

In 2011 werden de SLO-activiteiten (regulier, additioneel en veld) geprogrammeerd en geordend naar onderwijssector. Bij iedere activiteit werd ook de relatie gelegd met een van de inhoudelijke programmalijnen van SLO (vakontwikkeling, doorlopende leerlijnen, samenhang in het leerplan, diversiteit in het leerplan, leermiddelen, leerplankundige professionalisering).

Strategisch positie en kerntaken SLO

De strategische positie van SLO als nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling wordt gekenmerkt door:

- accent op publieke taken in de driehoek beleid, praktijk en wetenschap
- onafhankelijke positie als landelijke kennisinstelling die dienstbaar is aan vele partijen in beleid en praktijk
- wisselwerking tussen diverse niveaus van leerplanontwikkeling (stelsel, school, klas, leerling)

- interactie van leerplanontwikkeling met vele andere onderdelen en actoren in onderwijsontwikkeling (m.b.t. onder meer leraren, schoolorganisatie, leermiddelen, toetsing & examinering, onderzoek, beleid)
- streven naar (zowel longitudinale als horizontale) inhoudelijke samenhang in het onderwijs
- veel aandacht voor wetenschappelijke onderbouwing en internationale oriëntatie van leerplanontwikkeling.

Qua kerntaken richt SLO zich op:

- ontwerp en validering van landelijke leerplankaders (kerndoelen, eindtermen, examenprogramma's, referentieniveaus, doorlopende leerlijnen)
- ontwikkelen en (in praktijk-pilots) beproeven van exemplarische leerplanconcretisering op school-, vak- en leerniveau (voorbeeldmatige leerplanvarianten, voorbeeldesmateriaal).

In toenemende mate richt SLO zich tevens op kennisontwikkeling (door middel van onderzoek) en deskundigheidsbevordering (via publicaties en advisering) op curriculumterrein.

Coördinatie van leerplanontwikkeling

Vanuit de wens naar meer systematisering, efficiency en samenhang in inhoudelijke onderwijsontwikkeling is SLO door OCW verzocht een meer actieve rol te (gaan) vervullen in de landelijke coördinatie van leerplanontwikkeling. Daarbij wordt een integrale benadering voorzien, waarin:

- het feitelijke ontwikkelwerk voorafgaan wordt door monitoring en trendanalyse van informatie uit wetenschap, onderwijspraktijk en samenleving, samen te vatten in werkdocumenten, die via maatschappelijk en professioneel debat kunnen leiden tot prioritering en agendering van te entameren verbeter- en innovatieprojecten
- het ontwikkeltraject zoveel mogelijk *research informed* wordt ingericht, met veel aandacht voor formatieve evaluatie van tussenopbrengsten
- van meet af aan wordt geanticipeerd op implementatie, transfer en opschaling van de ontwikkelopbrengsten door samenwerking met terzake relevante partners (in met name opleiding, begeleiding en nascholing).

Vanaf 2010-2011 werd deze benadering nader geconcretiseerd in nauwe samenspraak tussen SLO en OCW (en vanzelfsprekend ook in overleg met andere relevante partners in landelijke onderwijsontwikkeling). Een eerste accent lag daarbij op een krachtiger coördinatie van vakvernieuwing in (de tweede fase van) het voortgezet onderwijs (waarvoor een leidraad is opgesteld). Eenzelfde wens van OCW deed zich voor ten aanzien van de implementatie van de doorlopende leerlijnen taal en rekenen. Ook hier werd in nauwe samenspraak met OCW en de andere partners invulling gegeven aan een krachtiger coördinatie. De integrale aanpak werd in principe van toepassing voor alle curriculuminitiatieven in alle domeinen en sectoren in primair en voortgezet onderwijs.

2012

Het SLO Werkprogramma 2012 kende een andere opbouw dan daarvoor het geval was.

De reden daarvoor was dat voor de programmering van het SLO-werk, mede op verzoek van het Ministerie van OCW, niet de (onderwijs)sectoren het ordeningsprincipe waren, maar de (acht) programmalijnen die SLO heeft gedefinieerd.

De verwachting was dat SLO op die manier:

- beter kan aansluiten op OCW-beleid;
- grotere projecten kan benoemen en uitvoeren;
- afdelingsoverstijgende projecten met gemengde projectteams kan uitvoeren en samenstellen.

Programmalijnen

- Curriculummonitoring & -evaluatie
- Vakvernieuwing
- Excellentie, talentontwikkeling & maatwerk
- Curriculum & leraren
- Leermiddelen & ICT
- Doorlopende leerlijnen
- Samenhang in het curriculum
- Curriculum & toetsing

Positionering SLO

SLO heeft als nationaal expertisecentrum leerplanontwikkeling een publieke taak in de driehoek beleid, praktijk en wetenschap. SLO heeft een onafhankelijke, niet-commerciële positie als landelijke kennisinstelling en is dienstbaar aan vele partijen in beleid en praktijk. Het werk van SLO kenmerkt zich door een wisselwerking tussen diverse niveaus van leerplanontwikkeling (stelsel, school, klas, leerling). SLO streeft naar (zowel longitudinale als horizontale) inhoudelijke samenhang in het onderwijs en richt zich daarbij op de sectoren primair onderwijs, speciaal onderwijs, voortgezet onderwijs en beroepsonderwijs. De activiteiten van SLO bestrijken in principe alle vakgebieden.

Taken SLO

De taken van SLO laten zich als volgt omschrijven:

- ontwerpen en valideren van landelijke leerplankaders (kerndoelen, eindtermen, examenprogramma's, referentieniveaus, doorlopende leerlijnen);
- ontwikkelen en (in praktijk-pilots) beproeven van exemplarische leerplanconcretisering op school-, vak- en klasniveau (voorbeeldmatige leerplanvarianten, voorbeeldesmateriaal);
- kennisontwikkeling (door middel van onderzoek) en deskundigheidsbevordering (onder andere via publicaties, advisering) op curriculumterrein;
- wetenschappelijke onderbouwing en internationale oriëntatie van leerplanontwikkeling;
- regievoering over activiteiten in de leerplanketen;
- advisering en ondersteuning van de overheid met betrekking tot leerplanontwikkeling.

Karakteristieken van het SLO-werk

SLO streeft naar een integrale benadering van leerplanontwikkeling, teneinde relevante, consistente, bruikbare, effectieve en duurzame opbrengsten te realiseren. SLO doet dat op de volgende wijze:

- feitelijk ontwikkelwerk wordt voorafgegaan door monitoring en trendanalyse van informatie uit wetenschap, onderwijspraktijk en samenleving, bevindingen daaruit leiden via debat en overleg tot agendering van verbeter- en innovatieprojecten;

- het ontwikkeltraject wordt zoveel mogelijk *evidence-informed* ingericht, met veel aandacht voor formatieve evaluatie van tussenopbrengsten;
- van meet af aan wordt geanticipeerd op implementatie en opschaling van de ontwikkelopbrengsten door samenwerking met terzake relevante partners.

2013

Het jaar 2013 was een overgangsjaar. De toen vigerende SLOA-wet liep per 31 december 2013 af en voor SLO en Cito trad op 1 januari 2014 een nieuwe wet in werking. Het bleek bij het opstellen van de subsidieverzoeken voor 2013 op een aantal punten wenselijk (c.q. onvermijdelijk) om al gedeeltelijk te anticiperen op de situatie per 2014. Dan immers zou naar verwachting die nieuwe SLOA-wet een feit zijn en zal sprake zijn van een aantal continue taken van SLO alsmede van (vaste) ontwikkeltaken. Die ontwikkeltaken (de reguliere ontwikkelprojecten) zijn geordend langs de acht programmalijnen. Het betreft:

- Curriculummonitoring & -evaluatie
- Vakvernieuwing
- Excellentie, talentontwikkeling & maatwerk
- Curriculum & leraren
- Leermiddelen & ICT
- Doorlopende leerlijnen
- Samenhang in het curriculum
- Curriculum & toetsing

Continue taken

Continue taken betreffen werkzaamheden die passen binnen de wettelijke taakstelling van SLO en die min of meer permanent van aard zijn (in tegenstelling tot projectactiviteiten die tijdelijk van aard zijn). Alle (zowel continue als projectmatige) activiteiten worden jaarlijks geconcretiseerd in een opschuivend meerjarenplan. Vooruitlopend op definitieve afspraken terzake met het ministerie van OCW zou SLO per 2014 tot haar continue taken de onderstaande activiteiten willen rekenen. In 2013 wordt reeds een begin gemaakt met een aantal van die activiteiten (zie onder andere de programmalijnen Curriculummonitoring en -analyse en Vakontwikkeling); andere activiteiten zijn (min of meer) vaste onderdelen van het reguliere ontwikkelwerk in projecten.

Curriculummonitoring- en analyse

- Voor in ieder geval de sectoren PO, SO, VO, met doorkijkjes naar MBO (met oog op doorlopende leerlijnen) en HO (op vlak van lerarenopleidingen)
- Voor in principe alle vakgebieden en inhoudelijke thema's in die sectoren
- Analyse richt zich op zowel beoogde, uitgevoerde als bereikte curriculum (en discrepanties daartussen)
- Nederlandse ervaringen en trends worden gerelateerd aan internationale contexten
- Zichtbare producten: Curriculumspiegel (tweejaarlijks) en Digitale Vakportalen (permanent)
- De activiteiten leveren tevens input voor beleidsadvisering aan OCW (zie 4) en voor prioritering binnen de programmering van ontwikkelprojecten

- g. Tevens voeding denkbaar aan het te stimuleren (maatschappelijke en professionele) debat over het gewenste (toekomstige) leerplan.

Bevordering van implementatie en opschaling

- h. Voortdurend onderhoud van relevante professionele contacten en netwerken in educatieve infrastructuur (op vlak van begeleiding, lerarenopleiding, nascholing, toetsing, leermiddelen en dergelijke)
- i. Binnen proefsituaties in ontwikkelprojecten (in concrete schoolpraktijk met leraren en schoolleiders) ervaringen verzamelen en systematiseren die relevant zijn voor latere implementatie en opschaling
- j. Vanuit tweedelijns positie: gerichte scholing en advisering over curriculumzaken aan partners met directe taak naar scholen en leraren, inclusief inhoudelijke stimulansen aan regionale centra/steunpunten voor onderwijsontwikkeling; daarbij desgewenst ook coördinerende diensten verlenen.

Wetenschappelijke onderbouwing van leerplanontwikkeling

- k. Expliciteren van curriculumstrategische *lessons learned* in ontwikkelprojecten; ter versterking van professionele repertoire met betrekking tot het ontwerpen, (formatief) evalueren en invoeren van curricula.
- l. Bevordering van kennisontwikkeling (ten dienste van kwaliteit van ontwikkelwerk en beleidsadviesing) over relevante (vak- en sectoroverstijgende) curriculumthema's door middel van onderzoek (doorgaans direct gekoppeld aan ontwikkelwerk), resulterend in publicaties, scholing, voordrachten en dergelijke

Enkele potentieel relevante (nader te prioriteren en operationaliseren) onderwerpen:

- i. Curriculum & Leraren
- ii. Curriculum & ICT
- iii. Curriculum & Toetsing
- iv. Curriculum & Maatwerk
- v. Curriculum & Vakdidactiek(en)
- vi. *Comparative Curriculum Studies* (internationaal vergelijkend curriculumonderzoek)

Binnen die thema's voert SLO onderzoek uit en wordt onderzoek door anderen gestimuleerd.

Beleidsadviesing en –ondersteuning aan OCW

- m. Gevraagde (en soms ongevraagde) adviesing aan OCW over zaken die (aspecten van) leerplanontwikkeling betreffen (mede gevoed door curriculummonitoring en -analyse)
- n. Ondersteuning van OCW in regie over onderwijsontwikkeling, met name leerplanbeleid
- o. Daartoe ook relatie-onderhoud met andere landelijke beleidsactoren (sectorraden, Cito, CvE, Inspectie, Onderwijsraad en dergelijke)

Communicatie en voorlichting

- p. Continue communicatie (generiek en specifiek) over SLO-werk en -opbrengsten met alle mogelijke doelgroepen in beleid, praktijk en wetenschap

- q. Qua aanpak staan digitale media (meer dan voorheen) voorop; daarnaast vanzelfsprekend ook schriftelijke publicaties, conferenties/workshops/beurzen, plus veel persoonlijke/sociale interactie.

7 Activiteiten Stichting CINOP voor Wet SLOA 2011 - 2013

Ontwikkeling toekenningen subsidies vanuit Wet SLOA aan Stichting CINOP

In 2007 is vanuit de Wet SLOA de wettelijke taakstelling voor de MBO-sector belegd bij Stichting CINOP vanuit de mantels Denktank, Innovatie en Leerplanontwikkeling. De SLOA-gelden uit de mantel Innovatie zijn vanaf 1 januari 2007 in drie jaren afgebouwd bij Stichting CINOP en overgedragen aan de sector. De middelen uit de mantel Leerplanontwikkeling zijn met ingang van 1 januari 2009 in drie jaren omgebouwd in een subsidie direct aan Stichting Expertisecentrum Beroepsonderwijs (en lopen daarmee niet meer via de Wet SLOA). De middelen uit de mantel Denktank zijn vanuit het ministerie van OCW tot en met 2013 rechtstreeks toegekend aan Stichting CINOP. Na 2013 worden op basis van de Wet SLOA geen subsidies meer aan Stichting CINOP toegekend.

Stichting Expertisecentrum Beroepsonderwijs (ecbo)

Per 1 januari 2009 is het expertisecentrum beroepsonderwijs (ecbo) opgericht op basis van de Overeenkomst Oprichting en Instandhouding Expertisecentrum Beroepsonderwijs. Ondertekenende partijen zijn de Stichting Cinop, de MBO Raad, de Universiteit van Amsterdam (UvA) en Colo (op 4 november 2008).

In deze overeenkomst staan de afspraken over de doelstellingen van ecbo en de oprichting, besturing, organisatorische inbedding en financiering van ecbo door betrokken partijen. Deze stichting is statutair gelieerd aan Stichting CINOP. Haar doelstelling is het vervullen van een publiek gefinancierde onderzoeksfunctie ten behoeve van het beroepsonderwijs. Ecbo ontvangt, naast de SLOA-middelen via Stichting CINOP, vanaf 2009 een doorlopende subsidie via het ministerie van OCW (omgebouwd vanuit de SLOA-mantel Leerplanontwikkeling). Vanuit deze basissubsidies wordt een meerjarenonderzoeksprogramma vastgesteld dat jaarlijks in onderzoeksprogramma wordt uitgewerkt.

In de genoemde Overeenkomst is opgenomen dat er een evaluatieverslag wordt vastgesteld over de werkzaamheden van ecbo en de realisatie van de doelstellingen in de periode 1 januari 2009 tot en met 31 december 2011. Het doel van de evaluatie is zicht te krijgen op de realisering van de toegevoegde waarde van ecbo voor het beroepsonderwijs en op de mogelijke aandachtspunten voor het bijstellen van de huidige koers en het ontwikkelen van de toekomstige koers van ecbo. In 2012 heeft deze evaluatie plaatsgevonden. De oprichtingspartijen hebben op basis van deze evaluatie een advies ingediend bij de Minister van OCW over continuering van participatie in ecbo en de condities hiervoor. Het rapport is opgenomen als bijlage bij deze rapportage. Tevens is het rapport terug te vinden op de website van ecbo onder de volgende link: <http://www.ecbo.nl/smartsite.dws?ch=ECB&id=4122>.

Onderzoeksprogramma

Het onderzoeksprogramma van ecbo wordt jaarlijks vastgesteld door de Programmaraad, een statutair orgaan van ecbo. De Programmaraad is samengesteld uit vertegenwoordigers uit de sector. Er worden door ecbo drie kerntaken uitgevoerd: kennisontsluiting, kennisontwikkeling en kennisverspreiding. Over de jaren 2011-2013 zijn de kerntaken uitgevoerd via een aantal programmalijnen respectievelijk thema's.

Te onderscheiden zijn:

Voor 2011:

Programmaliijn 1: Beroepsonderwijs in de kenniseconomie
Programmaliijn 2: Leven Lang Leren
Programmaliijn 3: Effectief Beroepsonderwijs, leren en opleiden
Programmaliijn 4: Beleid, bestuur en organisatie
Programmaliijn 5: Beroepsonderwijs als keten
Programmaliijnoverstijgend

Voor 2012:

Programmaliijn 1: Functies van het beroepsonderwijs
Programmaliijn 2: Leven Lang Leren
Programmaliijn 3: Effectief Beroepsonderwijs, leren en opleiden
Programmaliijn 4: Beleid, bestuur en organisatie
Programmaliijn 5: Doorstroom in en rond het mbo
Programmaliijnoverstijgend

Voor 2013:

Voor 2013 is de uitvoering van de kerntaken van ecbo gebundeld in drie themagebieden, die zijn vastgelegd in de meerjarenprogrammering voor de periode 2013-2017.

In het verlengde van de externe evaluatie van ecbo door de commissie-Franssen in maart 2012, is er gedurende de loop van 2012 geïnvesteerd in het ontwikkelen van een nieuw meerjarenprogramma voor de periode 2013-2017. Per themagebied is de kennisbasis gedefinieerd en zijn voorstellen uitgewerkt. De themagebieden betreffen:

Thema 1: Leerwegen en onderwijsroutes in het beroepsonderwijs en naar de arbeidsmarkt

Thema 2: Optimalisering van leren en opleiden op school en in het werk

Thema 3: Beroepsonderwijs in de 21e eeuw

Publicaties en bijeenkomsten

Een belangrijke functie van ecbo is het realiseren van een systematische kennistransfer, onder andere door het ontsluiten en verspreiden van bestaande kennis over het beroepsonderwijs. In dat kader geeft ecbo diverse publicaties uit en worden voor het werkveld bijeenkomsten van uiteenlopende aard georganiseerd, vaak in samenwerking met andere organisaties. Publicaties in boekvorm worden voorzien van samenvatting gratis verspreid onder de strategische actoren in het bve-veld. Daarnaast worden publicaties en nieuwsitems meer en meer digitaal verspreid en op andere wijze beschikbaar gesteld aan het werkveld.

Alle [publicaties](#), zoals nieuwsbrieven, factsheets en rapporten), verslagen van bijeenkomsten, columns en video's zijn publiek toegankelijk via de [ecbo-website](#) en via de digitale jaarverslagen van ecbo (zie bijvoorbeeld de interactieve jaarverslagen [2011](#) en [2012](#)), waarin de kennisopbrengsten voor de sector centraal staan. Daarnaast draagt ecbo zorg voor kennisontsluiting via websites, waaronder [bvekennis.nl](#), een publiek toegankelijke en doorzoekbare database voor wetenschappelijke en beleidspublicaties over de bve-sector, en de [canon beroepsonderwijs](#), met samenvattende artikelen over de kennisbasis over de bve-sector, thematisch gerangschikt.

Additionele SLOA-subsidies

Naast de reguliere (basis)SLOA-subsidie worden vanuit met ministerie van OCW ook additionele SLOA-subsidies toegekend aan Stichting CINOP. In de periode 2011-2013 heeft Stichting CINOP vanuit deze

additionele SLOA-subsidies activiteiten uitgevoerd direct gelieerd aan de activiteiten van Stichting ecbo zoals:

- Monitor sociale veiligheid
- Monitor VM2-activiteiten
- Monitoring experimenten Associate Degree

Daarnaast zijn er ook voor andere activiteiten additionele subsidies toegekend die niet door ecbo zijn uitgevoerd maar door andere entiteiten onder Stichting CINOP. Voorbeelden hiervan zijn:

- Wereld Proeftuinen 2009 – 2011 uit de internationaliseringsagenda MBO
- Bilateraal Uitwisselingsprogramma Nederland-Duitsland (BAND) (2011–2013)
- Een project Zij-instroom gestart in 2006 en in de periode 2011-2013 opgevolgd door een
- project Opleiden in de School mbo (OIDS)

Budgettair kader 2011-2012

Budgettair kader artikel 2 SLOA 2011 (prijspeil 2011)

incl. 30% correctie PO/VO sectoren en Algemeen (LPC+CITO) incl. 15% correctie PO/VO sectoren (SLO)
incl. SLO correctie i-box ROC incl. CINOP correctie i-box ROC

(Budget VO) (Budget VO) (Budget VO) (Budget BVE)

R en D

	APS	CPS	KPC	VSLPC	SLO	CITO	CINOP
PO	917.453	837.816	936.987	2.692.256	1.589.068	0	0
VO	3.066.059	2.531.396	2.982.961	8.580.416	3.410.411	0	0
Subtotaal	3.983.512	3.369.212	3.919.948	11.272.672	4.999.479	0	0
DENKTANK	0	0	0	0	0	0	1.818.222
BVE	0	0	0	0	0	0	1.818.222
OVERIG	0	0	0	0	2.741.904	0	0
Veld SLO	0	0	0	0	0	17.092.556	0
CITO-WVO (incl. normh.h.+Compex+zetwerk)	0	0	0	0	0	2.846.436	0
Exp. CITO (incl. PPON/LVS+Olymp.)	0	0	0	0	0	0	0
Hoogbegaafden (CPS)/Olympiades (SLO)	0	452.972	0	452.972	372.081	0	0
NICL / KCL (SLO)	0	0	0	0	1.104.449	0	0
Veldadviesing SLO (evaluatie en onderzoek)	0	0	0	0	732.780	0	0
KPC kortlopend veldonderzoek	0	0	904.888	904.888	0	0	0
APS (HVO)	704.271	0	0	704.271	0	0	0
Leerplanontwikkeling CINOP	0	0	0	0	0	0	652.110
Subtotaal	704.271	452.972	904.888	2.062.131	4.951.214	19.938.992	652.110
Totaal generaal	4.687.783	3.822.184	4.824.836	13.334.803	9.950.693	19.938.992	2.470.332

* bedragen zijn onder voorbehoud van begrotingswetgeving

totaal instellingen budget VO: 43.224.489

RVE

2 178 795

Budgettair kader sectoren PO/VO/BVE

Budgettair kader artikel 2 SLOA 2012 (prijspeil 2010)

incl. 40% correctie PO/VO sectoren en Algemeen (LPC+CITO)

incl. 20% correctie PO/VO sectoren (SLO)

	APS	CPS	KPC	(Budget VO) VSLPC	(Budget VO) SLO	(Budget VO) CITO	(Budget BVE) CINOP
R en D							
PO	782.506	714.557	799.159	2.296.222	1.847.180	0	0
VO	<u>2.615.006</u>	<u>2.159.008</u>	<u>2.544.036</u>	<u>7.318.050</u>	<u>3.962.069</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Subtotaal	3.397.512	2.873.565	3.343.195	9.614.272	5.178.007	0	0
DENKTANK							
BVE	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>1.809.176</u>
Subtotaal	0	0	0	0	0	0	1.809.176
OVERIG							
Veld SLO	0	0	0	0	1.893.726	0	0
CITO-WVO (incl. normh.h.+Compex+zetwerkcontract)	0	0	0	0	0	17.007.518	0
Exp. CITO (incl. PPON/LVS+Olymp.)	0	0	0	0	0	2.832.275	0
Hoogbegaafden (CPS)/Olympiades (SLO)	0	450.718	0	450.718	370.230	0	0
NICL/KCL (SLO) evaluatie en onderzoek	0	0	0	0	1.098.954	0	0
Veldadvisering SLO	0	0	0	0	729.134	0	0
KPC kortlopend veldonderzoek	0	0	900.386	900.386	0	0	0
APS (HVO)	<u>700.767</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>700.767</u>	<u>0</u>	<u>0</u>	<u>0</u>
Subtotaal	700.767	450.718	900.386	2.051.871	4.723.286	19.839.793	0
Totaal generaal	4.098.279	3.324.283	4.243.581	11.666.143	9.901.293	19.839.793	1.809.176

* bedragen zijn onder voorbehoud van begrotingswetgeving

totaal instellingen budget VO:

41.407.229

Budgettair kader sectoren PO/VO

PO	0
VO	1846021,2*

* Dit is budget voor projecten uit 2011 die doorloop hebben in 2012

Budgettair kader 2013-2014

Budgettair kader artikel 2 SLOA 2013 e.v. (prijspeil 2013)
 incl. 50% correctie PO/VO sectoren en Algemeen (LPC+CITO)
 incl. 25% correctie PO/VO sectoren (SLO)
 incl. SLO correctie i-box ROC
 incl. CINOP correctie i-box ROC

	APS	CPS	KPC	(Budget VO) VSLPC	(Budget VO) SLO	(Budget VO) CITO	(Budget BVE) CINOP
R en D							
PO	654.173	591.913	665.853	1.911.739	2.452.483	0	0
VO	2.179.102	1.788.553	2.119.042	6.086.697	5.250.387	0	0
Subtotaal	2.833.275	2.380.466	2.784.695	7.998.436	7.702.870	0	0
DENKTANK							
BVE	0	0	0	0	0	0	1.809.176
Subtotaal	0	0	0	0	0	0	1.809.176
OVERIG							
CITO-WVO (incl. norm.h.+Compex)	0	0	0	0	0	17.007.518	0
Exp. CITO (incl. PFO/NLVS+Olymp.)	0	0	0	0	0	2.832.275	0
Hoogbegaafden (CPS)/Olympiades (S)	0	450.718	0	450.718	370.230	0	0
NICL /KCL (SLO)	0	0	0	0	1.098.054	0	0
Veldadviesing SLO	0	0	0	0	729.134	0	0
KPC kortlopend veldonderzoek	0	0	900.386	900.386	0	0	0
APS (HVO)	700.767	0	0	700.767	0	0	0
Leerplanontwikkeling CINOP	0	0	0	0	0	0	0
Subtotaal	700.767	450.718	900.386	2.051.871	2.198.318	19.839.793	0
Totaal generaal	3.534.042	2.831.184	3.685.081	10.050.307	9.901.188	19.839.793	1.809.176

* bedragen zijn onder voorbehoud van begrotingswetgeving

totaal instellingen budget VO: 39.791.289

Budgettair kader sectoren PO/VO/BVE

PO	0
VO	600.000
BVE	2.500.000